

KAZIMI'NİN WASHINGTON ZİYARETİ İRAK SİYASETİNİ YENİDEN ŞEKİLLENDİREBİLECEK Mİ?

OSMAN RIYAD

SETA | PERSPEKTİF

AĞUSTOS 2020 · SAYI 294

- Irak Başbakanı Kazımı'nın Washington ziyaretinin gündeminde ne vardır?
  - Ziyaretin Irak iç siyasetine etkisi ne olacaktır?
  - Ziyaret Irak'ın dış ilişkilerini nasıl etkileyecektir?

GİRİŞ

Gerek Irak'ın içerisinden geçtiği istisnai ortam gerekse bölgenin ve dünyanın içinde bulunduğu durum dik-kate alındığında Irak Başbakanı Mustafa Kazımı'nın Washington ziyareti olağanüstü bir gelişme olarak nitelendirilebilir. Bazı gözlemciler Irak'ın bölgesel ve uluslararası ilişkileri bağlamında bir dönüm noktası olacağını dile getirerek beklenti çitasını yükseltmek-ten çekinmiyor.

Irak hükümetinin kurulmasından üç ay sonra Trump yönetimi, Irak Başbakanı Mustafa Kazımı'nın 20 Ağustos 2020 Perşembe günü Beyaz Sarayı ziyaret edeceğini duyurmuştur. İki ülke güvenlik, enerji, sağ-lık ve ekonomik destek alanlarında iş birliği yoluyla ilişkileri genişletmeyi umuyor.

Ziyaret, iki ülkenin DEAŞ kalıntılarını ortadan kaldırmak için ortak operasyon yürüttüğü ve artan koronavirüs salgını ile mücadele ettiği kritik bir dö-nemde gündeme gelmiştir. Bu, önceki Başbakan Adil Abdulmehdi hükümeti döneminde gergin ilişkilerin sürdürdüğü üç yıldan bu yana bir Irak başbakanının ABD başkentine düzenleyeceği ilk ziyaret niteliğindedir. Kazımı önemli bir bakanlar heyeti eşliğinde, Trump ve aralarında savunma ve hazine bakanları da olmak

üzere beraberindeki Amerikalı üst düzey yetkililerle görüşmüştür. Kazımı, Irak Ulusal İstihbarat Teşkilatı yönetiminde olduğu dönemden beri Washington ile geniş çaplı bir ilişkiler ağına sahiptir.

ZİYARETİN GÜNDEMİ

Ziyarete önemli siyasi ve güvenlik başlıklarının yanı sıra Irak'taki Amerikan güçlerinin geleceği ve bu güç-lerin İran'a bağlı milisler tarafından sürekli maruz kal-dığı füze saldırıları gibi konuların öncelikli gündem maddeleri olarak ele alınması bekleniyor. İki tarafın DEAŞ'a karşı savaşta ABD liderliğindeki uluslararası koalisyon misyonunu azaltması ve aradaki stratejik diyalogun ikinci turunun tamamlanmasına dönük bir yol haritası üzerinde anlaşması öngörülüyor. İki taraf ayrıca askeri iş birliğinin güçlendirilmesi, bu bağlamda ABD'nin Iraklı subay ve pilotlara yönelik eğitim prog-ramlarının sürdürülmesi ve terörle mücadele güçlerine lojistik destek sağlanması konularını görüşecektir.

Irak hükümeti ekonomi ve elektrik sektörleri için Amerikan desteği alabilmeyi umuyor. Zira Bağ-dat yönetimi bu iki sektörde yaşadığı kriz karşısında Washington'un desteğini talep ediyor. ABD, Irak'ın kredi almasına yardımcı olabilir ve yolsuzluk, adam

OSMAN RIYAD

Irak'ın Tikrit Üniversitesi'nde İşletme Yönetimi Bölümü'nde lisans eğitimini tamamladıktan sonra Ürdün'de Ortadoğu Üniversitesi'nde Kriz Yönetimi konusunda yüksek lisansını tamamlamıştır. SETA Dış Politika Araştırmaları Direktörlüğü'nde araştırma asistanı olarak çalışmaktadır.

kayıma ve kötü yönetimden dolayı atıl kalan çeşitli işlerin tamamlanması için büyük şirketlerini doğrudan sahada çalışmaya teşvik edebilir. Kuşkusuz ziyaretin en önemli eksenlerinden biri de ABD ile İran arasındaki kronik gerginliğin ele alınması olacaktır.

ZİYARETİN İRAK İÇ SİYASETİNE ETKİSİ

Kazımı'nın başbakan olarak atanma süreci geçen bir yıl boyunca Irak'ın büyük protesto dalgalarına tanık olmasından sonra Irak siyasetinin kritik bir dönemine rastlamıştır. Bunun nedenleri halkın işsizlik, kötü kamu hizmetleri ve yaygın yolsuzluğa olan öfkesinin yanı sıra haksız olarak nitelendirilen seçimlerin sonuçlarına bağlanabilir. Bu temel meseleler bugüne kadar protestoların sürmesine yol açmış ve bu şekilde devam etme olasılığı yüksektir. Ancak göstericilerin en güçlü talebi ekonomik taleplerdir. Hükümet bu talepleri karşılamaya çalıştığı bir dönemde hizmetleri iyileştirirken ve kemer sıkma önlemleri alırken zorlanacaktır. Bu da muhtemelen işsiz gençlerin protestolarının boyut ve yoğunluk olarak artacağı anlamına geliyor dolayısıyla mevcut durumu korumayı imkansız hale getiriyor.¹

Siyasi elitler de protestoların sona ermesi ve 2003 sonrası siyasi konum ve kazanımlarını koruma çabası içinde toparlanmaya kadar beklemeye hazır durumdalar. Bu taleplerin önemi göz önüne alındığında hızlı bir ilerleme kaydedemediği sürece muhtemelen Kazımı'nın göstericiler ile balayı er ya da geç sona erecek gibi görünüyor. Kazımı protestoculara Haziran 2021'de erken seçim sözü vermesine rağmen seçimler göstericilerin talep ettiği reform sürecinin sadece bir parçasıdır. Ayrıca bunun on iki ay içinde gerçekleşip gerçekleşmeyeceği konusunda kuşkular söz konusudur. Koronavirüs salgınından bu yana etkisi azalan protestolar yeniden ivme kazanabilir ve hükümetin tepkisi Kazımı'ye yönelik kamuoyunu biçimlendirebilir.

Siyasi bloklar ve güçler yaklaşan ABD ziyaretinden önce Irak Başbakanı Mustafa Kazımı'nın uyması-

nı istedikleri ön koşullar ve talepleri belirlemeye başlamışlardı. Şii siyasi güçler Washington ile yürütülecek görüşmelere ilişkin koşullarını öne sürmek için Kazımı ile kapalı görüşmeler yapmışlardı. Bu görüşmeler İran Devrim Muhafızlarına bağlı Kudüs Gücü Komutanı İsmail Kaani'nin Bağdat'a düzenlediği ziyaret ve Kazımı ile Washington ziyaretinden iki gün önce buluşması ile taçlandırılmıştı.

Güvenlik yönünden Kazımı'nın ziyareti öncesinde ve sonrasında ABD ile varılabilecek herhangi ciddi bir mutabakatın önünü kesmek üzere Irak'taki İran yandaşlarının yoğun baskılara maruz kalması muhtemeldir. İran'a bağlı Iraklı milisler karargah ve liderlerinin hedef alınmasına izin verilmesini de içerecek şekilde tasfiye edilmeleri ya da güçlerinin sınırlandırılmasına konusunda başbakanın ABD ile anlaşmalar yapmasından endişelidir. Irak hükümetinin ABD'ye Bağdat'taki Amerikan Büyükelçiliği yerleşkesine füze savunma sistemi konuşlandırmasına izin vermesi Irak'ın bölgedeki herhangi bir İran planını engellemek için kolaylık sağlamaya istekli olduğunu gösteriyor. Geçtiğimiz dönemde İran bağlantılı silahlı grupların düzenlediği saldırıların sayısında ciddi bir artış yaşanmış, daha da ötesi saldırı yöntemleri Amerikan güçlerinin lojistik destek hatlarına uzanacak şekilde gelişmiştir. Buradaki amaç uzun vadede siyasi baskı ve askeri yıpratma sağlamaktır.

Bağdat yönetiminin Tahran ve Washington'a yönelik dış politikası iç politikalarıyla yakından ilişkilidir. Dış baskılar yerel liderleri uzun vadeli siyasi ve ekonomik kalkınmaya yatırım yapan reformlar yerine kısa vadeli reformları seçmeye zorlamaktadır. ABD ve İran'ın baskısı altında Kazımı dış talepleri dengelemek ve halkın hükümete güvenini artırmak amacıyla kısa vadeli tedbirlere başvurmuştur. Bazı Haşdi Şabi üyelerini hesaba çekme girişiminde bulunmuş ancak bu yaklaşık daha ciddi güvenlik endişelerinin ortaya çıkmasına neden olmuştur.

Kazımı'nın Washington ziyaretinin sonuçları Irak başbakanını bir kez daha cumhurbaşkanının güvenini geri çekme tehlikesine düşürebilir. Kazımı iç siyasi tikanıklık, İran etkisi ve ABD'nin Irak'ın İran'a

1. Sajad Jiyad, "Iraq's Unsustainable Status quo," European Council on Foreign Relations (ECFR), 27 February 2020, https://www.ecfr.eu/article/iraqs_unsustainable_status_quo

karşı bir baskı aracına dönüşmesi yönündeki talepleri nedeniyle kuşatılmış durumdadır.

ZİYARETİN İRAK DIŞ POLİTİKASINA ETKİSİ

Ziyaretin tarihi, ertelenmemesi veya iptal edilmemesi Washington yönetiminin Irak'a büyük bir önem verdiği, Irak'ın güvenlik ve istikrarının ABD'nin öncelikleri sıralamasında yer aldığı anlamına gelmektedir. Bu ziyaret aynı zamanda Mustafa Kazımı'nın ABD tarafından memnuniyetle karşılandığı ve övgüyle anıldığının kanıtıdır. Beyaz Sarayın bu ziyareti hem ABD hem de Irak için kritik bir dönemeçte gerçekleşen bir ziyaret olarak tanımlaması Washington'un karar alıcılarının Irak'taki İran yanlısı silahlı gruplar sorunu hakkında kararlı bir çözüm arayışında olduğu izlenimi vermektedir. Bu durum Irak'a destek sağlamanın bir koşulu haline gelebilir ancak aynı zamanda Kazımı'yi üstesinden gelinemeyecek ciddi sıkıntılarla da karşı karşıya bırakabilecektir. Bağdat yönetimi bilhassa Tahran'ın ekonomik alandaki Washington yaptırımlarından ötürü önemli sorunlar yaşadığı bir dönemde ABD-İran gerginliğinin taraflarından herhangi birinin önümüzdeki haftalarda askeri çatışmaya yönelmesinden endişelidir.

Kazımı'nın ABD ziyareti, Tahran'ın Bağdat ile Washington yönetimleri arasında olmasını istediği ilişkinin yapısına taban tabana zıttır. Zira İranlılar Irak meselesinde alanlarını, etkilerini ve müdahalelerini daraltacak şekilde taraflar arasında daha fazla iş birliği ve koordinasyon olmasını istememektedir. Tahran yönetiminin en çok endişe duyduğu konu ise Kazımı hükümetinin Washington'un İran'a yönelik yaptırımlarına uymak yoluyla İran üzerindeki baskı sürecine dahil olmasıdır. İran ayrıca bu ziyaretin Irak'ın İran gazı ve elektriğine bağımlılığından kurtarılmasına dolayısıyla yaptırımların uygulanabilir hale gelmesine ilişkin anlaşmalarla sonuçlanmasından da endişe etmektedir.

Washington ziyaretinin amacı yalnızca stratejik diyaloglar çerçevesinde iki taraf arasındaki görüşmelerle de sınırlı değil aynı zamanda Amerikan başkanı önümüzdeki ABD seçimleri öncesinde bölgede İran'ı zayıflatmanın yollarını aramaktadır. Washington yöne-

timi Ortadoğu'daki İran nüfuzunu dağıtma sürecinin asıl sıçrama noktası olan Irak'tan başladığının farkına varmaya başlamıştır. Kazımı, İran karşıtı eksene kaymaya niyetli olmasa da Tahran yönetimiyle ilişkilerine yeni sınırlar çizme yönünde hareket edecek, Tahran'ın ülkesindeki çıkarlarının uluslararası topluma açık ve güçlü bir Irak'a bağlı olduğu algısını güçlendirecektir. Fakat bu durum Irak'ın dış ilişkilerinin yönetimine aktif bir taraf olarak müdahil olmak isteyen silahlı grupların hilafına olabilir. Ayrıca Irak'ın Körfez açılımı –enerji konusuyla sınırlı bir iş birliği de olsa– bu bağlamda kendisiyle yaptığı anlaşmaların bir kısmından vazgeçebileceği konusunda Tahran'da alarm zilleri çaldırılmıştır. Bu nedenle Kazımı'nın Washington ziyareti zamanlama ve sıralama yönünden iyi planlanmıştır. Zira Tahran ziyaretini tamamlamış ama Riyad ziyaretini ise ertelemiştir.

Bu ziyaretin ana boyutu Irak'ın bölgesel çevresiyle olan politika dengelerini yeniden ayarlamak ve uluslararası alanda Çin ve Rusya ile ilişkileri artırmamaktır. Yaklaşmakta olan Washington-Bağdat diyalogunun bir diğer boyutu ise Kazımı hükümetinin iki taraf arasındaki ilişkilerin temeli olarak 2010'da imzalanan stratejik çerçeve anlaşmasını yeniden etkin hale getirmeye niyetlenmesine ilişkindir.

Başbakanın önünde ciddi bir sorun bulunuyor. İran'a yakın siyasi güçlerin bu konuda da yardım etmek istediğini sanmıyoruz ancak aynı zamanda denilebilir ki silahlı gruplar tarafından yabancı varlıklara yönelik askeri gerginliğin artması çatışmaya kapı aralayacaktır. Bu durum ise ABD'ye –önceki yıl olduğu gibi– bu silahlı grupların karargahlarını yeniden bombalamak için güçlü bir gerekçe sağlayacaktır.

Kazımı bu olağanüstü koşullarda ülkeyi yönetmedeki başarısının önemli ölçüde Tahran ile Washington arasındaki çatışmayı dindirmeye bağlı olduğunun farkındadır. Hatta iç politik başarısı, siyasi ve mali reformlara başlaması da yine buna bağlıdır. Zira Irak bu çatışmanın arenası kabul edildiğinden iki taraf arasındaki dengeyi kurmaya da en uygun adaydır.

Irak sahnesi karmaşık bir yol ayrımının tam önündedir. Ancak Kazımı Washington ile diyalog yatırı-

mında başarılı olursa Tahran ile ilişkilerinde “kazanan ve kaybeden yok” denkleminde yer alacaktır. Çünkü Kazımi'nin İran'ı boykot ve onunla doğrudan çatış-

manın eşiğine sürüklenmesi Irak'ın istikrarına hizmet etmeyecektir. Dolayısıyla Irak'ın bu karmaşık ilişkiler yumağından başarıyla çıkması zaman alacaktır.

SIYASET, EKONOMİ VE TOPLUM ARAŞTIRMALARI VAKFI
FOUNDATION FOR POLITICAL, ECONOMIC AND SOCIAL RESEARCH
مركز الدراسات السياسية والاقتصادية والاجتماعية

www.setav.org | info@setav.org | [@setavakfi](https://twitter.com/setavakfi)